

Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарты (IFRS) 12 «Башка ишканаларга катышуу жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүү»

Максаты

---

1. Ушул стандарттын максаты маалыматты ачып көрсөтүү жөнүндө ишканага карата талаптарды белгилөөдө турат, ал анын финансылык отчеттуулугун пайдалануучуларга төмөнкүлөрдү баалоого мүмкүндүк берет:
  - (a) анын башка ишканаларга катышуусунун мүнөзүн жана алар менен байланышкан тобокелдиктерди; жана
  - (b) мындай катышуунун анын финансылык абалына, финансылык натыйжалуулугуна жана акча каражаттарынын агымына тийгизген таасирин.

Максатка жетишүү

2. 1-пунктта баяндалган максатка жетишүү үчүн, ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:
  - (a) төмөнкүлөр белгиленип жатканда ал кабыл алган олуттуу ой жүгүртүүлөрдү жана божомолдорду:
    - (i) башка ишканадагы же макулдашуудагы өзүнүн катышуусунун мүнөзүн;
    - (ii) анда өзүнүн катышуу үлүшү бар биргелешкен ишкердиктин түрүн (7 – 9-пункттар);
    - (ii) ал инвестициялык ишканын аныктамасына жооп бере турганды, эгер колдонууга болсо (9А-пункт); жана
  - (b) анын төмөндөгүлөргө катышуусу жөнүндө маалыматты:
    - (i) туунду ишканаларга (10-19-пункттар);
    - (ii) биргелешкен ишкердикке жана ассоциацияланган ишканаларга (20 – 23-пункттар); жана
    - (iii) ишкана контролдук кыла албаган *түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга* (консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканалар) (24 -31-пункттар).
3. Эгер ушул стандарт тарабынан талап кылынган маалыматты ачып көрсөтүү башка стандарттар тарабынан талап кылынган маалыматтын ачып көрсөтүлүшү менен биргеликте 1-пунктта баяндалган максатты канааттандыра албаса, ишкана бул максатка жетишүү үчүн кандай кошумча маалымат керек болорун көрсөтүүгө тийиш.
4. Ишкана маалыматты ачып көрсөтүүнүн максатына жетишүү үчүн зарыл болгон тактоо деңгээлин жана ушул стандарттын талаптарынын ар бирине кандайча олуттуу маани берүү керектигин белгилөөгө тийиш. Ал маалыматты ачып көрсөтүүдө же ар кандай мүнөздөмөлөрү бар пункттарды бириктирүүдө киргизилген көп сандаган анча-мынча майда-барат нерселердин арасында пайдалуу маалымат жоголуп кетпегендей түрдө ачып көрсөтүлүп жаткан маалыматты бириктирүүгө же тактоого тийиш (B2 - B6-пункттарын караңыз).

Колдонуу чөйрөсү

---

5. Ушул стандарт төмөндө көрсөтүлгөндөрдүн кайсынысында болбосун катышууга үлүшү бар ишканалар тарабынан колдонулууга тийиш:

- (a) туунду ишканада
  - (b) биргелешкен ишкердикте (башкача айтканда биргелешкен операцияларда же биргелешкен ишканаларда)
  - (c) ассоциацияланган ишканаларда
  - (d) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда.
- 5A. В17-пунктунда сыпатталган учурлардан тышкары, ушул ФОЭС талаптары 5-пунктта көрсөтүлгөн ишканалардын кызыкчылыгына колдонулат, алар «*Сатууга арналган жүгүртүүдөн тышкаркы активдер жана токтотулган ишмердүүлүк*» ФОЭС (IFRS) 5ке ылайык сатууга арналган же ишмердүүлүгүн токтоткон катары классификацияланат (же классификациялануучу чыгып жаткан топко киргизилет).
6. Ушул стандарт төмөндөгүлөргө карата колдонулбайт:
- (a) эмгек ишмердүүлүгү аякташы боюнча сыйакылар программаларына же аларга карата «*Кызматкерлердин сыйакылары*» ФОЭС (IAS) 19 колдонулуучу кызматкерлердин сыйакыларынын узак мөөнөттүү программаларына.
  - (b) ага карата "*Өзүнчө финансылык отчеттуулук*" ФОЭС (IAS) 27 колдонулуучу ишкананын өзүнчө финансылык отчеттуулугуна. Бирок:
    - (i) эгер ишкананын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда катышуу үлүшү бар болсо жана өзүнчө финансылык отчеттуулукту гана түзө турган болсо, ал мындай өзүнчө финансылык отчеттуулукту даярдап жатканда 24 – 33-пункттарда каралган талаптарды колдонууга тийиш.
    - (ii) анын бардык туунду ишканалары ФОЭС (IFRS) 10дун 31-пунктуна ылайык пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча бааланган, финансылык отчеттуулукту түзгөн инвестициялык ишкана ачып көрсөтүлүшү ушул ФОЭС менен талап кылынган инвестициялык ишканаларга карата маалыматты берүүгө тийиш.
  - (c) биргелешкен ишкердикке катышкан, бирок мында анын үстүнөн жалпы контролдук жүргүзбөгөн ишкана ээ болгон катышуунун үлүшү, мындай катышуу ишмердүүлүккө олуттуу таасирин тийгизүүгө өбөлгө түзгөн же түзүмдөштүрүлгөн ишканага катышууну түшүндүргөн учурлардан тышкары.
  - (d) "*Финансылык инструменттер*" ФОЭС (IFRS) 9га ылайык эсепке алууда көрсөтүлгөн башка ишканага катышуу үлүшү. Бирок ишкана ушул стандартты төмөнкүдөй учурда колдонууга тийиш:
    - (i) катышуунун мындай үлүшү ассоциацияланган ишканага же биргелешкен ишканага катышуунун үлүшүн түшүндүргөн учурда, ал "*Ассоциацияланган же биргелешкен ишканаларга салынган инвестициялар*» ФОЭС (IAS) 28ге ылайык адилет наркы боюнча бааланат, анын өзгөрүшү мезгил ичиндеги пайда менен зыянын курамында чагылдырылат; же
    - (ii) катышуунун мындай үлүшү түзүмдөштүрүлгөн ишканадагы катышуунун үлүшүн түшүндүргөн учурда.

Олуттуу ой жүгүртүүлөр жана божомолдор

7. **Ишкана төмөнкүлөрдү аныктоодо кабыл алган олуттуу ой жүгүртүүлөр жана божомолдор (жана ушул ой жүгүртүүлөргө жана божомолдорго киргизилген өзгөртүүлөр) тууралуу маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:**

- (a) анын башка ишкананын, башкача айтканда *"Бириктирилген финансылык отчеттуулук"* ФОЭС (IFRS) 10дун 5 жана 6-пункттарында сунуш кылынган сыпаттамаларга ылайык инвестициялар объектинге контролдук кылуусун;
  - (b) анын ишмердүүлүккө биргелешип контролдук кылуусун же башка ишканага олуттуу таасир көрсөтүүсүн; жана
  - (c) эгер ишмердүүлүгү өзүнчө түзүм түрүндө уюшулган учурда биргелешкен ишкердиктин түрүн (башкача айтканда биргелешкен операция же биргелешкен ишкана).
8. 7-пунктка ылайык ачылган олуттуу ой жүгүртүүлөр жана божомолдор өзүнө фактылар жана жагдайлар өзгөргөн учурда ишкана кабыл алган пикирлерди жана божомолдорду камтыйт, мында анын контроль, биргелешкен контроль же олуттуу таасир кыла алары тууралуу корутунду отчеттук мезгил ичинде өзгөрүлүп турат.
9. 7-пунктун талаптарынын аткарылышы үчүн, ишкана мисалы, төмөнкүлөрдү аныктоодо кабыл алынган олуттуу ой жүгүртүүлөрдү жана божомолдорду ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) ал тургай башка ишкананын добуш укуктарынын жарымынан көбүнө ээ болгон учурда да ал башка ишкананы контролдой албайт.
  - (b) ал тургай башка ишкананын добуш укугунун жарымынан азына ээ болгон учурда да ал башка ишкананы контролдой алат.
  - (c) ал агент же принципал болуп саналат (ФОЭС (IFRS) 10дун 58 – 72-пункттарын караңыз).
  - (d) ал башка ишкананын добуш укуктарынын 20 пайызына же 20 пайызынан көбүнө ээ болгон учурда да олуттуу таасир көрсөтө албайт.
  - (e) ал башка ишкананын добуш укуктарынын 20 пайызынан азына ээ болгон учурда да олуттуу таасирин көрсөтө алат.

Инвестициялык ишкананын статусу

- 9А. Эгер башкы компания ФОЭС (IFRS) 10дун 27-пунктуна ылайык ал инвестициялык ишкана болуп саналарын белгилей турган болсо, анда бул инвестициялык ишкана өзү тарабынан ал инвестициялык ишкана болуп саналарын аныктоодо кабыл алынган олуттуу ой жүгүртүүлөр жана божомолдор тууралуу маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш. Эгер бул инвестициялык ишкана инвестициялык ишкананын бир же андан көп типтүү мүнөздөмөлөрүнө ээ болбосо (ФОЭС (IFRS) 10дун 28-пунктун кара), анда ал алардын негизинде кандай болсо да инвестициялык ишкана болуп саналары тууралуу тыянак чыгаргандыгынын себептерин ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 9В. Эгер ишкана инвестициялык ишкана болуп калса, же болуусун токтотсо, ал аны өзгөртүүнүн себептери менен бирге инвестициялык ишкана катары анын статусунун өзгөрүшү тууралуу маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш. Андан сырткары, инвестициялык ишкана болуп калган ишкана төмөнкүлөрдү кошо алганда анын статусунун өзгөрүшүнүн отчеттук мезгил ичинде финансылык отчеттуулугуна тийгизген таасири тууралуу маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) аларды консолидациялоо статусун өзгөртүү күнүндө токтотулган туунду ишканалардын адилет наркынын жалпы суммасын;
  - (b) эгер болсо, ФОЭС (IFRS) 10дун B101-пунктуна ылайык эсептелген пайда менен зыяндын жалпы суммасын; жана

- (с) анын (алардын) алкагында тиешелүү киреше же чыгаша (эгер ал өзүнчө берилбесе) таанылган пайда менен зыяндын курамындагы беренени (беренелерди).

Туунду ишканаларга катышуу

10. Ишкана анын бириктирилген финансылык отчеттуулугун пайдалануучуларга мүмкүндүк берүүчү маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш

- (a) төмөндөгүлөрдү түшүнүү үчүн:
- (i) топтун түзүмүн; жана
  - (ii) топтун контролдонбоочу катышуу үлүштөрүнүн ишмердүүлүккө жана акча каражаттарынын агымдарына таандык үлүшүн (12-пункт); жана
- (b) төмөндөгүлөрдү баалоо үчүн:
- (i) анын топтун активдерине жеткиликтүүлүктү алуу же аларды колдонуу жана топтун милдеттенмелерин жөнгө салуу мүмкүнчүлүгүн олуттуу чектөөнүн мүнөзүн жана даражасын (13-пункт);
  - (ii) консолидацияланган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусу менен байланышкан тобокелдиктердин мүнөзүн жана өзгөрүшүн (14 – 17-пункттар);
  - (iii) туунду ишканалардагы анын катышуусунун тикелей үлүшүнүн өзгөрүшүнүн кесепеттерин, алар контролду жоготууга алып келбейт (18-пункт); жана
  - (iv) отчеттук мезгил ичинде туунду ишканага контролдукту жоготуунун кесепеттерин (19-пункт).

11. Эгер бириктирилген финансылык отчеттуулукту даярдоодо колдонулуучу туунду ишкананын финансылык отчеттуулугу бириктирилген финансылык отчеттуулук күнүнөн же мезгилинен айырмаланган күнгө же мезгилге карата түзүлө турган болсо (ФОЭС (IFRS) 10дун В92 жана В93-пункттарын караңыз) ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) ушул туунду ишкананын финансылык отчеттуулугунун отчеттук мезгилинин аяктоо күнүн; жана
- (b) башка күндү же мезгилди колдонуунун себебин.

Контролдонбоочу үлүштөр топтун ишмердүүлүгүндө жана акча каражаттарынын агымдарында бар болгондуктан катышуу

12. Ишкана отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болгон контролдонбоочу үлүштөргө ээ өздөрүнүн туунду ишканаларынын ар бири боюнча төмөнкүдөй маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) туунду ишкананын аталышын;
- (b) туунду ишкананын ишмердүүлүгүн жүргүзүүнүн негизги ордун (жана түзүлгөн өлкөнү, эгер ал ишмердүүлүктү жүргүзүүнүн негизги ордунан айырмаланса);
- (c) контролдонбоочу үлүштөргө ээ катышуунун тикелей үлүштөрүнүн катышын;
- (d) контролдонбоочу үлүшкө ээ добуш укуктарынын катышын, эгер ал катышуунун тикелей үлүштөрүнүн катышынан айырмаланып турса;

- (e) туунду ишкананын отчеттук мезгил ичиндеги контролдонбоочу үлүштөрүнө таандык пайданы же зыянды;
- (f) туунду ишкананын отчеттук мезгилдин аягына карата топтолгон контролдонбоочу үлүштөрүн;
- (g) туунду ишкана тууралуу жалпыланган финансылык маалыматты (B10-пунктту кара).

Олуттуу чектөөлөрдүн мүнөзү жана даражасы

13. Ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) төмөндөгүдөй сыяктуу топтун активдерине жеткиликтүүлүктү алуу же аларды колдонуу жана топтун милдеттенмелерин жөнгө салуу боюнча анын мүмкүнчүлүктөрүнүн олуттуу чектөөлөрүн (мисалы, мыйзам тарабынан белгиленген же келишимде каралган чектөөлөрдү жана жөнгө салуу органдарынын чектөөлөрүн):
  - (i) башкы ишкананын же анын туунду ишканаларынын топтун башка ишканаларына (же топтун башка ишканаларынын атынан) акча каражаттарын же башка активдерди өткөрүп берүү мүмкүнчүлүгүн чектегендер;
  - (ii) кепилдиктер же топтун башка ишканаларына (же топтун башка ишканаларынын атынан) төлөнүп берилүүчү дивиденддерди жана капиталды бөлүштүрүүнүн башка түрлөрүн чектеши мүмкүн болгон башка талаптар, же топтун башка ишканаларына (же топтун башка ишканаларынан) берилүүчү же төлөнүүчү зайымдар жана аванстар.
- (b) топтун активдерине жеткиликтүүлүктү алуу же аларды колдонуу жана топтун милдеттенмелерин жөнгө салуу боюнча ишкананын мүмкүнчүлүгүн олуттуу чектей турган контролдонбоочу үлүштөрдү коргоо укуктарынын мүнөзү жана даражасы (мисалы, башкы ишкана өзүнүн жеке милдеттенмелерин жөнгө салганга чейин туунду ишкананын милдеттенмелерин жөнгө салууга милдеттүү болгон же контролдонбоочу үлүштөрдүн же болбосо туунду ишкананын активдерине жеткиликтүүлүктү алуу үчүн, же болбосо туунду ишкананын милдеттенмелерин жөнгө салуу үчүн уруксаты талап кылынган учурда).
- (c) аларга карата ушул чектөөлөр колдонулган бириктирилген финансылык отчеттуулуктагы активдердин жана милдеттенмелердин баланстык наркынын маанилери.

Ишкананын консолидацияланган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга катышуусу менен байланышкан тобокелдиктердин мүнөзү

14. Ишкана кандай болбосун келишимдик макулдашуулардын шарттары тууралуу маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш, аларды отчет берүүчү ишкананын зыян тартуу тобокелдиги жаралышына алып келиши мүмкүн болгон окуялар же жагдайларды кошо алганда, консолидацияланган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоо көрсөтүүнү башкы ишканадан же анын туунду ишканаларынан талап кыла алат (мисалы, ликвиддүүлүк жөнүндө макулдашуулар же түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдерин сатып алуу же финансылык колдоо көрсөтүү милдеттенмелери менен байланышкан кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнүн рейтингине таасирин тийгизүүчү факторлор).

15. Эгер отчеттук мезгилдин ичинде башкы ишкана же анын туунду ишканаларынын кайсынысы болбосун келишимде каралган тиешелүү милдеттенмелери болбой

туруп, консолидацияланган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же башка колдоо көрсөтө турган болсо (мисалы, түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдерин же алардын чыгарган инструменттерин сатып алуу жолу менен), ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) көрсөтүлгөн колдоонун түрүн жана суммасын, башкы ишкана же анын туунду ишканалары түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоону алууга жардам бере ала турган жагдайды кошо алганда; жана
- (b) мындай колдоону көрсөтүүнүн себептерин.

16. Эгер отчеттук мезгилдин ичинде башкы ишкана же анын туунду ишканаларынын кайсынысы болбосун келишимде каралган тиешелүү милдеттемелери болбой туруп, мурун консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же башка колдоо көрсөтө жана мындай колдоо ишкананын түзүмдөштүрүлгөн ишканага контролдук кылуусуна алып келе турган болсо, анда ишкана мындай чечимди кабыл алууга таасирин тийгизген тиешелүү факторлорго түшүндүрмө берүүгө тийиш.

17. Ишкана консолидацияланган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же башка колдоо көрсөтүү боюнча кандай болбосун утурумдук ниетин, анын ичинде түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоо алууга жардам берүү ниетин ачып көрсөтүүгө тийиш.

Контролду жоготууга алып келбеген, башкы ишкананын туунду ишканага катышуусунун тикелей үлүшүнүн өзгөрүшүнүн кесепеттери

18. Ишкана башкы ишкананын ээлерине таандык болгон капиталга тийгизилген таасирди сыпаттаган, анын туунду ишканага катышуусунун тикелей үлүшүнүн контролду жоготууга алып келбеген кандай болбосун өзгөрүүлөрү менен тиркемени көрсөтүүгө тийиш.

Отчеттук мезгил ичинде туунду ишканага контролду жоготуунун кесепеттери

19. Ишкана ФОЭС (IFRS) 10дун 25-пунктуна ылайык эсептелген киреше же зыян жөнүндө маалыматты, мындай бар болсо, ачып көрсөтүүгө тийиш, жана:

- (a) кандай болбосун инвестицияларды баалоого таандык болгон, мурунку туунду ишканада сакталып калган жана контролду жоготуу күнүнө карата адилет наркы жана боюнча көрсөтүлгөн мындай киреше менен зыяндын бөлүгү; жана
- (b) пайданын же зыяндын курамындагы линиялык статьяда же статьяларда, аларда бул киреше же зыян таанылган (эгер ал өзүнчө берилбесе).

Консолидацияланбаган туунду ишканаларга (инвестициялык ишканалар) катышуу

19A. ФОЭС (IFRS) 10го ылайык консолидацияга карата өзгөчөлүктү колдонууга жана анын ордуна пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча туунду ишканага өзүнүн инвестициясын эсепке алууга милдеттүү инвестициялык ишкана бул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.

19B. Инвестициялык ишкана ар бир консолидацияланбаган туунду ишканага карата төмөнкү маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) туунду ишкананын аталышын;

- (b) туунду ишкананын ишмердүүлүгүн жүргүзүүнүн негизги ордун (жана каттоого турган өлкөсүн, эгер ал ишмердүүлүгүн жүргүзүүнүн негизги ордунан айырмаланса); жана
  - (c) инвестициялык ишкана тарабынан кармалып туруучу катышуунун үлүшүн, жана болгон добуш укуктарынын үлүшүн, эгер айырмаланса.
- 19C. Эгер инвестициялык ишкана башка инвестициялык ишканага карата башкы ишкана болуп саналса, анда башкы ишкана туунду инвестициялык ишкана тарабынан контролдонуучу инвестициялар жагынан 19B (a) - (c)-пункттары боюнча маалыматтарды ачып көрсөтүүгө тийиш. Бул маалымат башкы ишкананын финансылык отчеттуулугуна жогоруда көрсөтүлгөн маалыматты камтыган туунду ишкананын (же туунду ишканалардын) финансылык отчеттуулугун киргизүү жолу менен ачып көрсөтүлүшү мүмкүн.
- 19D. Инвестициялык ишкана төмөнкү маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) инвестициялык ишкананын каражаттарын акчалай түрүндө төлөнүүчү дивиденддер, же болбосо инвестициялык ишкана тарабынан ага берилүүчү зайымдарды же аванстык төлөмдөрдү төлөө боюнча консолидацияланбаган туунду ишкананын мүмкүнчүлүктөрүнүн олуттуу чектелишинин (мисалы, зайым каражаттарын берүү жөнүндө макулдашуулардын, жөнгө салуу органдарынын же келишимдик макулдашуулардын талаптарынын натыйжасы болуп саналган) мүнөзүн жана масштабын; жана
  - (b) болгон келишимдик милдеттенмелерин же келечекте консолидацияланбаган туунду ишканага финансылык же болбосо бөлөк колдоо көрсөтүү боюнча кандай болбосун ниеттерин, анын ичинде келишимдик милдеттенмелерин же туунду ишканага финансылык колдоо алууга жардам көрсөтүү ниеттерин.
- 19E. Эгер отчеттук мезгилдин ичинде инвестициялык ишкана же анын туунду ишканаларынын кайсы бири консолидацияланбаган туунду ишканага финансылык же бөлөк колдоону көрсөтсө (мисалы, туунду ишкананын активдерин же анын чыгарган инструменттерин сатып алуу же болбосо туунду ишканага финансылык колдоону алууга жардам көрсөтүү), аны көрсөтүү боюнча келишимдик милдеттенмелер жок болгондо, ал төмөнкүдөй маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) ар бир консолидацияланбаган туунду ишканалар тарабынан көрсөтүлгөн колдоонун түрүн жана суммасын; жана
  - (b) мындай колдоону көрсөтүүнүн себептерин.
- 19F. Инвестициялык ишкана келишимдик макулдашуулардын шарттарын ачып көрсөтүүгө тийиш, алар боюнча ушул ишканадан же анын консолидацияланбаган туунду ишканаларынан консолидацияланбаган контролдонуучу түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоо көрсөтүү талап кылынышы мүмкүн, анын ичинде отчет берүүчү ишканада зыян келип чыгышы мүмкүн болгон окуялар же жагдайлар бар (мисалы, ликвиддүүлүктү берүү жөнүндө макулдашуулар же түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдерин сатып алуу же болбосо финансылык колдоо көрсөтүү боюнча милдеттенмелерди коштогон кредиттик рейтингдин өзгөрүшү менен байланышкан шарттар).
- 19G. Эгер отчеттук мезгилдин ичинде инвестициялык ишкана же анын консолидацияланбаган туунду ишканаларынын кайсы бири мындай колдоо көрсөтүлүүгө келишимдик милдеттенме жок туруп консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же бөлөк колдоону көрсөтсө, аны инвестициялык ишкана контролдук кылбаса, жана мындай колдоонун көрсөтүлүшү инвестициялык ишкананын түзүмдөштүрүлгөн ишканага контролдук кылуусуна алып келе турган болсо, анда инвестициялык ишкана мындай колдоонун

көрсөтүлүшү жөнүндө чечим кабыл кабыл алынып жатканда эске алынуучу маанилүү факторлорду түшүндүрүүчү маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш.

Биргелешкен ишкердикке жана ассоциацияланган ишканаларга катышуу

20. Ишкана анын финансылык отчеттуулугун пайдалануучуларга төмөнкүлөрдү баалоого мүмкүндүк берген маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) анын биргелешкен ишкердикке жана ассоциацияланган ишканаларга катышуусунун мүнөзүн, даражасын жана финансылык таасирин, анын ичинде биргелешкен ишкердикке жана ассоциацияланган ишканаларга биргелешкен контроль жүргүзгөн же аларга олуттуу таасирин тийгизген башка инвесторлор менен болгон анын келишимдик мамилелеринин мүнөзүн жана таасирин (21 жана 22-пункттар); жана
- (b) анын биргелешкен жана ассоциацияланган ишканаларга катышуусу менен байланышкан тобокелдиктердин мүнөзүн жана өзгөрүшүн (23-пункт).

Ишкананын биргелешкен ишкердикке жана ассоциацияланган ишканаларга катышуусунун мүнөзү, даражасы жана финансылык таасири

21. Ишкана төмөнкүнү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) биргелешкен ишкердиктин жана ассоциацияланган ишкананын отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болуп саналган ар бир фактысы боюнча:
  - (i) биргелешкен ишкердиктин же ассоциацияланган ишкананын аталышы.
  - (ii) ишкана менен биргелешкен ишкердиктин жана ассоциацияланган ишкананын ортосундагы мамилелердин мүнөзү (мисалы, биргелешкен ишкердиктин алкагында жүргүзүлгөн иш-аракеттердин, же ассоциацияланган ишкананын иш-аракеттеринин мүнөзүнүн жана алар ишкананын ишмердүүлүгү үчүн стратегиялык маанилүү болуп саналышарынын сыпаттамасы).
  - (iii) биргелешкен ишкердиктин же ассоциацияланган ишкананын ишмердүүлүгүнүн алкагында ишмердүүлүктү жүргүзүүнүн негизги орду (жана каттоого турган өлкөсү, зарыл болгон учурда жана эгер ал ишмердүүлүктү жүргүзүүнүн негизги ордунан айырмаланса).
  - (iv) катышуунун тикелей үлүшүнүн же ишкананын катышуусу менен жүргүзүлгөн акциялардын катышы, жана, эгер алар дал келбесе, добуш укуктарынын катышы (зарыл болгон учурда).
- (b) отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болуп саналган биргелешкен жана ассоциацияланган ишкананын ар бири боюнча:
  - (i) үлүштүк катышуу методун колдонуу менен же адилет наркы боюнча биргелешкен же ассоциацияланган ишканага тартылган инвестиция бааланарын.
  - (ii) B12 жана B13-пункттарында сунушталган аныктамага ылайык биргелешкен же ассоциацияланган ишкана тууралуу жалпыланган финансылык маалыматты.
  - (iii) эгер биргелешкен же ассоциацияланган ишкана үлүштүк катышуу методу колдонулуу менен эсепке алууда чагылдырылса, инвестицияга котировкалануучу рыноктук баасы болгондо биргелешкен же ассоциацияланган ишканаларга тартылган анын инвестицияларынын адилет наркын.

- (c) B16-пунктуна ылайык финансылык маалыматты, өзүнчө болгондо олуттуу болуп саналбаган, ишканынын биргелешкен жана ассоциацияланган ишканага салынган инвестициялары жөнүндө:
- (i) өз алдынча жана өз-өзүнчө олуттуу эмес болуп саналган бардык биргелешкен ишканалар боюнча чогуу алганда,
  - (ii) өз алдынча олуттуу эмес болуп саналган бардык ассоциацияланган ишканалар боюнча чогуу алганда.
- 21A. Инвестициялык ишкана 21(b) - 21(c)-пункттары тарабынан талап кылынган маалыматты ачып көрсөтүүгө милдеттүү эмес.
22. Ишкана төмөнкүлөрдү да ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) биргелешкен же ассоциацияланган ишканалардын ишканага каражаттарды накталай дивиденддер түрүндө же ишкана берген зайымдар менен аванстарды төлөө мүмкүнчүлүгүнө кандай болбосун олуттуу чектөөлөрдүн (мисалы, зайым алуу жөнүндө макулдашууларды түзүүнүн, жөнгө салуучу органдардын талаптарын белгилөөнүн же биргелешкен контролду жүргүзүүчү же биргелешкен же ассоциацияланган ишканага олуттуу таасир көрсөтүүчү инвесторлор ортосунда келишимдик макулдашууларды түзүүнүн натыйжасында келип чыккан) мүнөзүн жана алардын таасиринин даражасын;
  - (b) эгер үлүштүк катышуу методун колдонууда пайдаланылган биргелешкен же ассоциацияланган ишканынын финансылык отчеттуулугу ишканынын күнүнөн же мезгилинен айырмаланган күнгө же мезгилге карата түзүлсө:
    - (i) бул биргелешкен же ассоциацияланган ишканынын финансылык отчеттуулугунун отчеттук мезгилинин аяктоо күнүн; жана
    - (ii) башка күндү же мезгилди колдонуунун себебин.
  - (c) отчеттук мезгил үчүн да, топтолгон катары да, биргелешкен же ассоциацияланган ишканынын тарткан зыяндарындагы таанылбаган үлүштү, эгер ишкана үлүштүк катышуу методун колдонууда биргелешкен же ассоциацияланган ишканынын тарткан зыяндарындагы өзүнүн үлүшүн таануусун токтотсо.

Ишканынын биргелешкен жана ассоциацияланган ишканаларга катышуусу менен байланышкан тобокелдиктер

23. Ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) өзүнүн биргелешкен ишканаларына карата анда болгон милдеттенмелерди, B18 - B20-пункттарында сунуш кылынган аныктамага ылайык башка милдеттенмелердин суммасынан өзүнчө.
  - (b) *«Баалануучу милдеттенмелер, шарттуу милдеттенмелер жана шарттуу активдер»* ФОЭС (IAS) 37ге ылайык, зыяндын келип чыгышынын ыктымалдыгы аз учурларынан башка, биргелешкен же ассоциацияланган ишканаларга анын катышуусунун үлүштөрүнө карата кабыл алынган шарттуу милдеттенмелер (биргелешкен контроль жүргүзүүчү же биргелешкен же ассоциацияланган ишканаларга олуттуу таасирин тийгизүүчү башка инвесторлор менен биргеликте кабыл алынган шарттуу милдеттенмелердеги анын үлүшүн кошо алганда), башка шарттуу милдеттенмелердин суммасынан өзүнчө.

Консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга катышуу

24. Ишкана анын финансылык отчеттуулугун пайдалануучуларга төмөндөгүлөргө мүмкүндүк берген маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусунун мүнөзүн жана даражасын түшүнүүгө (26 – 28-пункттар); жана
- (b) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусу менен байланышкан тобокелдиктердин мүнөзүн жана өзгөрүшүн баалоого (29 -31-пункттар).

25. 24(b)-пунктуна ылайык талап кылынган маалымат өзүнө мурунку мезгилдерде консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусуна байланыштуу келип чыккан тобокелдикке ишкананын дуушарлануусу тууралуу маалыматты өзүнө камтыйт (мисалы, түзүмдөштүрүлгөн ишканага демөөрчүлүк жардамды көрсөтүү), атүгүл эгер ишкана мындан ары отчеттук күнгө карата түзүмдөштүрүлгөн ишканага келишимде каралган катышуу үлүшүнө ээ болбосо дагы.
- 25A. Инвестициялык ишкана консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага карата 24-пункт талап кылган маалыматты ачып көрсөтүүгө милдеттүү эмес, аны ал контролдойт жана ага карата 19A - 19G-пункттары талап кылган маалыматты ачып көрсөтөт.

Катышуунун мүнөзү

26. Ишкана башкалардын катарында түзүмдөштүрүлгөн ишкананын ишмердүүлүгүнүн мүнөзүн, максатын, масштабын жана түрүн жана түзүмдөштүрүлгөн ишкананы каржылоо ыкмаларын кошо алганда, консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга өзүнүн катышуусунун үлүштөрү тууралуу сапаттык жана сандык маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш.
27. Эгер ишкана консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага демөөрчүлүк жардам көрсөтсө, ага карата ал 29-пунктка ылайык талап кылынган маалыматты бербесе (мисалы, анткени ал отчеттук күнгө карата бул ишканада катышуу үлүшүнө ээ эмес), ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) кайсы түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга ал демөөрчүлүк колдоо көрсөтөөрүн ал кантип аныктагандыгын;
  - (b) кирешенин көрсөтүлгөн түрлөрүнүн сыпаттамасын кошуп, отчеттук мезгил үчүн аталган түзүмдөштүрүлгөн ишканалардан кирешени; жана
  - (c) отчеттук мезгил ичинде аталган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга өткөрүлүп берилген бардык активдердин баланстык наркын (өткөрүп берүү учурундагы).
28. Ишкана маалыматты 27(b) жана (c) пункттарына ылайык таблица форматында берүүгө, башка формат алгылыктуу болуп саналган учурлардан тышкары, жана өзүнүн демөөрчүлүк ишмердүүлүгүн тиешелүү категориялар боюнча классификациялоого тийиш (B2 - B6-пункттарын караңыз).

Тобокелдиктердин мүнөзү

29. Ишкана башка формат алгылыктуу болуп саналган учурлардан тышкары, төмөнкү жыйынды маалыматты таблицалык форматта ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуу үлүшүнө карата анын финансылык отчеттуулугунда таанылган активдер менен милдеттенмелердин баланстык наркынын маанилерин.
  - (b) алардын курамында бул активдер менен милдеттенмелер таанылган финансылык абалы жөнүндө отчеттогу линиялык статьяларды.

- (c) зыян тартуу тобокелдигине максималдуу дуушар болушу белгиленгендигинин сыпаттамасын кошуп, ишкананын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусунун үлүштөрүнө байланыштуу келип чыккан зыян тартуу тобокелдигине максималдуу кабылышын баарыдан жакшы көрсөтүп турган сумманы. Эгер ишкана консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусунун үлүштөрүнө байланыштуу келип чыккан зыян тартуу тобокелдигине өзүнүн максималдуу кабылышын сан жагынан туюндура албаса, ал бул фактыны жана анын себептерин ачып көрсөтүүгө тийиш.
  - (d) ишкананын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга анын катышуусунун үлүштөрүнө таандык активдери менен милдеттенмелеринин баланстык наркынын маанилерин салыштырууну жана ишкананын аталган ишканаларга катышуусуна байланыштуу келип чыккан зыян тартуу тобокелдигине максималдуу дуушарланышын.
30. Эгер отчеттук мезгил ичинде ишкана келишимде каралган тиешелүү милдеттенмелерге ээ болбой туруп, мурда катышуу үлүшү бар же азыркы учурда катышуу үлүшүнө ээ консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же башка колдоо көрсөтө алса (мисалы, түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдерин же анын чыгарган инструменттерин сатып алуу жолу менен), ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) көрсөтүлгөн колдоонун түрүн жана суммасын, ишкана түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоону алууга жардам берген жагдайды кошо алганда; жана
  - (b) мындай колдоону көрсөтүүнүн себептерин.
31. Түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоону алууга жардам кылуу ниетин кошо алганда, ишкана консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык же бөлөк колдоо көрсөтүү боюнча кандай болбосун учурдагы ниетин ачып көрсөтүүгө тийиш,

А тиркемеси

ТЕРМИНДЕРДИН АНЫКТАМАЛАРЫ

Бул тиркеме ушул стандарттын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

түзүмдөштүрүлгөн ишканадан киреше	Ушул стандарттын контекстинде түзүмдөштүрүлгөн ишканадан киреше башка нерселердин катарында бир нече жолку жана бир жолку гонорарларды, пайыздык кирешени, дивиденддерди, түзүмдөштүрүлгөн ишканалардагы катышуу үлүштөрүн кайра баалоодон же аларды таанууну токтотуудан пайданы же зыянды, ошондой эле түзүмдөштүрүлгөн ишканын активдери менен милдеттенмелерин өткөрүп берүүдөн пайданы же зыяндарды камтыйт.
башка ишканага катышуу	Ушул стандарттын контекстинде башка ишканага катышуу деп ишканын башка ишканын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешенин өзгөрүлмөлүү мүнөзү менен байланышкан тобокелдиктерге дуушарланткан, келишимде каралган же каралбаган катышуу түшүнүлөт. Башка ишканада катышуу башка нерселердин катарында ишканын үлүштүк же карыздык инструменттеринин кармоочусу болуп саналары, ошондой эле каржылоо, ликвиддүүлүктү, кредиттик сапатты жана кепилдиктерди колдоо сыяктуу катышуунун башка формалары менен тастыкталышы мүмкүн. Ал өзүнө алардын жардамы менен ишкана контроль же биргелешкен контроль жүргүзө алган, же башка ишканага олуттуу таасирин көрсөтө алган каражаттарды камтыйт. Ишкана «берүүчү-кардар» тибиндеги мамилелердин негизинде гана дайыма эле башка ишканада катышуу үлүшүнө ээ деп эсептелбейт. B7 – B9-пункттарында башка ишканаларга катышуусу тууралуу кошумча маалымат берилет. ФОЭС (IFRS) 10дун B55 – B57-пункттарында кирешенин өзгөрүлмө мүнөзүнө түшүндүрмө берилет
түзүмдөштүрүлгөн ишкана	Ишканын ким контролдой тургандыгын аныктоодо добуш укуктары же ушул сыяктуу укуктары үстөмдүк кылуучу фактор болуп саналбаган түрдө уюшулган ишкана, мисалы, эгер добуш укуктары жалаң гана административдик милдеттерге байланыштуу болсо, а маанилүү ишмердүүлүктү жетектөө келишимдик макулдашуулардын негизинде жүргүзүлөт. B22 – B24-пункттарында түзүмдөштүрүлгөн ишканалар тууралуу кошумча маалымат берилет.

Төмөндөгү терминдердин аныктамалары ФОЭС (IAS) 27де (2011-жылдагы түзөтүүлөр эске алынуу менен), ФОЭС (IAS) 28де (2011-жылдагы түзөтүүлөр эске алынуу менен), ФОЭС (IFRS) 10до жана «Биргелешкен ишкердик» ФОЭС (IFRS) 11де берилген. Бул терминдер ушул стандартта көрсөтүлгөн ФОЭСтерде баяндалган маанилеринде колдонулат:

- ассоциацияланган ишкана
- бириктирилген финансылык отчеттуулук
- ишканага контролдук кылуу

- үлүштүк катышуу методу
- топ
- инвестициялык ишкана
- биргелешкен ишкердик
- биргелешкен контроль
- биргелешкен операция
- биргелешкен ишкана
- катышуунун контролдонбоочу үлүшү
- башкы ишкана
- коргоо укуктары
- маанилүү ишмердүүлүк
- өзүнчө финансылык отчеттуулук
- өзүнчө түзүм
- олуттуу таасир
- туунду ишкана.

В тиркемеси

ПАЙДАЛАНУУ БОЮНЧА КОЛДОНМО

Бул тиркеме ушул стандарттын ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Тиркеме 1 – 31-пункттарынын колдонулушун сыпаттайт жана өзүнүн күчү боюнча ушул стандарттын башка бөлүктөрүнө теңдеш.

- В1.** Ушул тиркемеде берилген мисалдар гипотетикалык кырдаалдарды сүрөттөйт. Бул мисалдардын айрым аспектилери реалдуу кырдаалдарда болушу мүмкүндүгүнө карабастан, белгилүү бир реалдуу кырдаалдардын бардык жөндүү фактылары менен жагдайлары ФОЭС (IFRS) 12ни колдонууда бааланууга тийиш.

Маалыматтарды агрегациялоо (4-пункт)

- В2.** Ишкана конкреттүү жагдайлардын негизинде, пайдалануучулардын маалыматтык муктаждыктарын канааттандыруу үчүн ал канчалык толук маалыматты көрсөтүшү, талаптардын ар кандай аспектилерине кандай маани бериши жана маалыматты кантип жалпылашы керектигин чечүүсү керек. Финансылык отчеттуулукту анын пайдалануучуларына жардамы тийбеши мүмкүн болгон ашыкча нерселер менен жүктөөнүн жана аны ашыкча жалпылоонун натыйжасында маалыматты түшүнүүнү кыйындатуунун ортосундагы тең салмактуулукту табуу кажет.
- В3.** Ишкана окшош ишканалардагы катышуу үлүштөрүнө карата, ушул стандартка ылайык ачып көрсөтүлүүчү маалыматты бириктириши мүмкүн, эгер маалыматтын бириктирилиши маалыматты ачып көрсөтүү максаттарына жана В4-пунктунун талаптарына ылайык келсе жана берилүүчү маалыматты түшүнүүнү кыйындатпай турган болсо. Ишкана окшош ишканаларга өзүнүн катышуусунун үлүштөрү тууралуу маалыматты кантип бириктиргендиги жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш.
- В4.** Ишкана өзүнүн төмөндөгүлөргө катышуусу тууралуу маалыматты өзүнчө берүүгө тийиш:
- (a) туунду ишканаларга;
  - (b) биргелешкен ишканаларга;
  - (c) биргелешкен операцияларга;
  - (d) ассоциацияланган ишканаларга; жана
  - (e) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга.
- В5.** Маалыматты бириктирүү мүмкүнчүлүгүн аныктоодо ишкана ар бир ишканын тобокелдиги менен кирешесинин ар кандай мүнөздөмөлөрү тууралуу сандык жана сапаттык маалыматты карап чыгууга тийиш, аны ал маалыматты бириктирүү максатында, ошондой эле отчет берүүчү ишкана үчүн мындай ишканын ар биринин маанисин карап чыгат. Ишкана финансылык отчеттуулукту пайдалануучуларга аталган башка ишканаларга анын катышуу үлүшүнүн мүнөзүн жана өлчөмүн так түшүндүрүп берүүгө өбөлгө түзө тургандай тартипте маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш.
- В6.** Төмөндө В4-пунктунда сыпатталган ишканалардын класстарынын чегинде маалыматтарды бириктирүүнүн алгылыктуу деңгээлдеринин мисалдары көрсөтүлгөн:
- (a) ишмердүүлүгүнүн мүнөзү (мисалы, илимий-изилдөө ишканасы, жаңылануучу кредиттик карталарды секьюритизациялоо менен алектенген ишкана).
  - (b) тармактарды классификациялоо.
  - (c) география (мисалы, өлкө же регион).

Башка ишканаларга катышуу

---

7. Башка ишканага катышуу деп келишимде каралган же каралбаган катышуу түшүнүлөт, ал отчет берүүчү ишкананы башка ишкананын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешенин өзгөрүлмөлүү мүнөзү менен байланышкан тобокелдиктерге дуушар кылат. Башка ишкананын максаты менен түзүмүн карап чыгуу отчет берүүчү ишканага ал ушул ишканага катышуу үлүшүнө ээлик кыларын, демек, ушул стандартка ылайык маалыматты ачып көрсөтүүгө милдеттүүбү же жокпу аныктоодо жардам берет. Бул фактынын аныкталышы башка ишкананын кабыл алуусу болжолдонуп жаткан тобокелдиктерди, жана башка ишкананын отчет берүүчү ишканага жана башка тараптарга берүүсү болжолдонуп жаткан тобокелдиктерди карап чыгууну камтууга тийиш.
- B8. Отчет берүүчү ишкана демейде ал инструменттердин кармоочусу болуп саналгандыгы (башка ишкана тарабынан чыгарылган үлүштүк же карыздык инструменттер сыяктуу) же кирешенин өзгөрүлмөлүү мүнөзүн бейтарапташтыруучу башка түрдөгү катышуунун үлүшүнө ээ болгондугу себептүү, башка ишкананын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешенин өзгөрүлмөлүү мүнөзүнө байланышкан тобокелдиктерге дуушар болот. Мисалга алсак, түзүмдөштүрүлгөн ишкана зайым портфелин кармоочу болуп саналат деп болжолдойлу. Түзүмдөштүрүлгөн ишкана сыйакыны жана зайымдар боюнча карыздын негизги суммасын төлөп берүү боюнча дефолттон өзүн коргоо максатында башка ишканадан (отчет берүүчү ишканадан) кредиттик дефолттун свопун алат. Отчет берүүчү ишкана түзүмдөштүрүлгөн ишкананын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешенин өзгөрүлмө мүнөзүнө байланышкан тобокелдиктерге дуушар кылган катышуу үлүшүнө ээ, анткени кредиттик дефолттун свопу түзүмдөштүрүлгөн ишкананын кирешелеринин өзгөрүлмө мүнөзүн бейтарапташтырат.
- B9. Айрым инструменттер отчет берүүчү ишканадан башка ишканага тобокелдиктерди өткөрүп берүү үчүн арналат. Мындай инструменттер башка ишкананын кирешелерине өзгөрүлмө мүнөздү берет, бирок, эреже катары, отчет берүүчү ишкананы башка ишкананын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешелеринин өзгөрүлмө мүнөзү менен байланышкан тобокелдиктерге дуушар кылбайт. Мисалга алсак, түзүмдөштүрүлгөн ишкана Z ишканасынын (Z ишканасы ишканага катышкан бир дагы тараптын байланыштуу тарабы болуп саналбайт) кредиттик тобокелдигин кабыл алууга ниеттенишкен инвесторлор үчүн инвестициялык мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу максатында түзүлгөн дейли. Түзүмдөштүрүлгөн ишкана бул инвесторлорго ноталарды чыгаруу аркылуу каржылоо алат, алар Z ишканасынын кредиттик тобокелдиги менен байланышкан (кредиттик ноталар), жана инвестициялоо үчүн тобокелдиктери жок финансы активдеринин портфелин колдонот. Түзүмдөштүрүлгөн ишкана своп боюнча контрагент менен кредиттик дефолттун свопун (КДС - CDS) түзүп, Z ишканасынын кредиттик тобокелдигин кабыл алат. КДСке ылайык Z ишканасынын кредиттик тобокелдиги своп боюнча контрагент тарабынан төлөнө турган сыйакынын ордуна түзүмдөштүрүлгөн ишканага өтөт. Түзүмдөштүрүлгөн ишкананын инвесторлору жогорку кирешени алышат, ал түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдеринин портфелинен түшкөн кирешени да, КДС боюнча сыйакыны да чагылдырат. Своп боюнча контрагент түзүмдөштүрүлгөн ишканада түзүмдөштүрүлгөн ишкананын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунан алынган кирешенин өзгөрүлмө мүнөзүнө байланышкан тобокелдиктерге аны дуушар кылуучу катышуу үлүшүнө ээ эмес, анткени КДСке ылайык түзүмдөштүрүлгөн ишкананын кирешелеринин өзгөрүлмө мүнөзү нейтралдашпастан, түзүмдөштүрүлгөн ишканага берилет.

Туунду, биргелешкен жана ассоциацияланган ишканалар боюнча жалпыланган финансылык маалымат (12 жана 21-пункттар)

- V10. Отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болгон, анда контролдонбоочу үлүштөрү бар туунду ишкананын ар бирине карата төмөнкү маалымат ачылып көрсөтүлүүгө тийиш:
- (a) контролдонбоочу үлүштөр үчүн төлөнүп берилүүчү дивиденддер.
  - (b) туунду ишкананын активдери, милдеттенмелери, пайдасы жана зыяны жана акча каражаттарынын агымдары тууралуу жалпыланган финансылык маалымат, ал топтун ишмердүүлүгүндөгү жана акча каражаттарынын агымдарындагы контролдонбогон үлүштөргө ээ пайдалануучуларга катышуунун үлүшү тууралуу түшүнүк алууга мүмкүндүк берет. Мындай маалымат башка нерселердин катарында, мисалга алсак, жүгүртүүдөгү активдерди, жүгүртүүдөн тышкаркы активдерди, кыска мөөнөттүү милдеттенмелерди, узак мөөнөттүү милдеттенмелерди, түшкөн кирешелерди, пайданы же зыянды жана жалпы жыйынды кирешени камтыйт.
- V11. V10(b)-пунктуна ылайык талап кылынган жалпыланган финансылык маалымат топтун компанияларынын ортосундагы өз ара эсептөөлөрдү чыгарганга чейинки сумманы түшүндүрүүгө тийиш.
- V12. Отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болуп саналган, биргелешкен жана ассоциацияланган ишкананын ар бирине карата ишкана төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) биргелешкен же ассоциацияланган ишканалардан алынган дивиденддер.
  - (b) биргелешкен же ассоциацияланган ишкана боюнча жалпыланган финансылык маалымат (V14 жана V15-пункттарын караңыз), башка нерселердин катарында төмөнкүлөрдү кошо алганда:
    - (i) жүгүртүүдөгү активдерди.
    - (ii) жүгүртүүдөн тышкаркы активдерди.
    - (iii) кыска мөөнөттүү милдеттенмелерди.
    - (iv) узак мөөнөттүү милдеттенмелерди.
    - (v) түшкөн кирешени.
    - (vi) улантылып жаткан ишмердүүлүктөн пайданы же зыянды.
    - (vii) токтотулган ишмердүүлүктөн алынган салыктардан кийинки пайданы же зыянды.
    - (viii) башка жыйынды кирешени.
    - (ix) жалпы жыйынды кирешени.
- V13. V12-пунктуна ылайык талап кылынган жалпыланган финансылык маалыматка кошумча катары, отчет берүүчү ишкана үчүн олуттуу болуп саналган биргелешкен ишкананын ар бирине карата ишкана төмөндөгүлөрдүн суммасын ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) V12(b)(i)-пунктуна киргизилген акча каражаттарынын жана алардын эквиваленттеринин.
  - (b) V12(b)(iii)-пунктуна киргизилген учурдагы финансылык милдеттенмелеринин (соода боюнча жана башка кредитордук карыздан жана резервдерден тышкары).
  - (c) V12(b)(iv)-пунктуна киргизилген узак мөөнөттүү финансылык милдеттенмелеринин (соода боюнча жана башка кредитордук карыздан жана резервдерден тышкары).

- (d) эскирүүнүн жана амортизациянын.
- (e) пайыздык кирешенин.
- (f) пайыздык чыгашанын.
- (g) пайда салыгы боюнча чыгашанын же кирешенин.

B14. B12 жана B13-пункттарына ылайык көрсөтүлгөн жалпыланган финансылык маалымат ФОЭСке ылайык даярдалган жана берилген, биргелешкен же ассоциацияланган ишкананын финансылык отчеттуулугуна киргизилген суммаларды түшүндүрүүгө тийиш (ишкананын ушул суммалардагы үлүшүн эмес). Эгер ишкана эсепке алууда үлүштүк катышуу методун колдонуу менен биргелешкен же ассоциацияланган ишканага өзүнүн катышуусунун үлүшүн чагылдырса:

- (a) ФОЭСке ылайык даярдалган жана берилген, биргелешкен же ассоциацияланган ишкананын финансылык отчеттуулугуна киргизилген суммалар сатып алуу учурунда киргизилген адилет наркты оңдоп-түзөө жана эсеп саясатындагы айырмаларды эске алуу менен оңдоп-түзөө сыяктуу үлүштүк катышуу методун колдонууда ишкана киргизген оңдоп-түзөөлөрдү чагылдыруу үчүн оңдоп-түзөтүлүүгө тийиш.
- (b) ишкана берилген жалпыланган финансылык маалыматты биргелешкен же ассоциацияланган ишканада анын катышуу үлүшүнүн баланстык наркы менен салыштырып текшерүү жүргүзүүгө тийиш.

B15. Ишкана биргелешкен же ассоциацияланган ишкананын финансылык отчеттуулугунун негизинде B12 жана B13-пункттарына ылайык талап кылынган жалпыланган финансылык маалыматты бере алат, эгер:

- (a) ишкана биргелешкен же ассоциацияланган ишканага өзүнүн катышуу үлүшүн ФОЭС (IAS) 28ге (2011-жылдагы түзөтүүлөрдү эске алуу менен) ылайык адилет нарк боюнча бааласа; жана
- (b) биргелешкен же ассоциацияланган ишкана ФОЭСке ылайык финансылык отчеттуулукту даярдабаса жана бербесе, жана ушул негиз боюнча даярдоо практикада мүмкүн эмес жана ашкере чыгымдарга алып келмек.

Мындай учурда ишкана жалпыланган финансылык отчеттуулукту даярдоонун негизин ачып көрсөтүүгө тийиш.

B16. Ишкана бардык биргелешкен же ассоциацияланган ишканаларга өзүнүн катышуу үлүштөрүнүн өз-өзүнчө олуттуу эмес, эсепке алууда үлүштүк катышуу методун колдонуу менен чагылдырылган жалпы баланстык наркын ачып көрсөтүүгө тийиш. Ишкана бул биргелешкен ишканалардагы же ассоциацияланган ишканалардагы өзүнүн үлүшүнүн жалпы суммасын да өзүнчө ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) улантылып жаткан ишмердүүлүгүнөн алынган пайдасындагы же зыянындагы,
- (b) токтотулган ишмердүүлүгүнөн алынган салыктардан кийинки пайдасындагы же зыянындагы,
- (c) башка жыйынды кирешесиндеги,
- (d) жалпы жыйынды кирешесиндеги.

Ишкана биргелешкен ишканалар жагынан маалыматты ассоциацияланган ишканалар жагынан маалыматтардан өзүнчө ачып көрсөтөт.

B17. Эгер ишкананын туунду, биргелешкен же ассоциацияланган ишканаларга катышуу үлүшү (же биргелешкен же ассоциацияланган ишканага анын катышуусунун үлүшүнүн бөлүгү) «*Сатууга арналган жүгүртүүдөн тышкаркы активдер жана*

токтотулган ишмердүүлүк» ФОЭС (IFRS) 5ке ылайык сатууга арналган катары классификацияланса, ишкана В10 - В16-пункттарына ылайык ушул туунду, биргелешкен же ассоциацияланган ишкана боюнча жалпыланган финансылык маалыматты ачып көрсөтүүгө милдеттүү эмес.

Биргелешкен ишканалар менен байланышкан милдеттенмелер (23(а)-пункту)

- В18. Ишкана отчеттук күнгө карата биргелешкен ишканалардагы өзүнүн катышуусунун үлүштөрүнө карата ал кабыл алган, бирок тааныбаган милдеттенмелердин (биргелешкен ишканага биргелешкен контролду жүргүзгөн башка инвесторлор менен бирге кабыл алынган милдеттенмелердеги анын үлүшүн кошо алганда) жалпы суммасын ачып көрсөтүүгө тийиш. Милдеттенмелер болуп акча каражаттарынын же башка ресурстардын келечекте чыгышына алып келиши мүмкүн болгон милдеттенмелер эсептелет.
- В19. Акча каражаттарынын же башка ресурстардын келечекте чыгышына алып келиши мүмкүн болгон таанылбаган милдеттенмелер төмөнкүлөрдү камтыйт:
- (а) каражаттарды же ресурстарды берүү боюнча төмөнкүлөргө байланыштуу келип чыккан таанылбаган милдеттенмелер:
    - (i) биргелешкен ишканаларды түзүү же сатып алуу жөнүндө макулдашууларга (алар, мисалы, ишканадан белгилүү бир мезгил ичинде каражаттарды салууну талап кылышат).
    - (ii) биргелешкен ишкана тарабынан жүзөгө ашырылуучу капитал сыйымдуу долбоорлорго.
    - (iii) аларды ишкана биргелешкен ишканадан же өзүнүн атынан сатып алууга милдеттүү болгон жабдууларды, запастарды же кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууну кошуп, сатып алуу боюнча шартсыз милдеттенмелерге.
    - (iv) биргелешкен ишканага зайымдарды берүү же бөлөк финансылык колдоо көрсөтүү боюнча таанылбаган милдеттенмелерге.
    - (v) биргелешкен ишканага активдер же кызмат көрсөтүүлөр сыяктуу ресурстарды салуу боюнча таанылбаган милдеттенмелерге.
    - (vi) биргелешкен ишканага тиешелүү болгон жокко чыгарылбай турган башка таанылбаган милдеттенмелерге.
  - (б) белгилүү бир окуя келечекте келип чыккан же келип чыкпай калган учурда, биргелешкен ишканада башка тараптын катышуусунун тикелей үлүшүнө (же катышуунун ушундай тикелей үлүшүнүн бөлүгүнө) ээ болуу боюнча таанылбаган милдеттенмелер.
- В20. В18 жана В19-пункттарында баяндалган талаптар менен мисалдар *«Байланыштуу тараптар жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүү»* ФОЭС (IAS) 24түн 18-пунктуна ылайык талап кылынган маалыматтарды ачып көрсөтүүнүн айрым түрлөрүн сүрөттөйт.

Консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда катышуу (24 – 31-пункттар)

Түзүмдөштүрүлгөн ишканалар

- В21. Түзүмдөштүрүлгөн ишкана – ишкананы ким контролдой тургандыгын аныктоодо добуш укуктары же ушул сыяктуу укуктары үстөмдүк кылуучу фактор болуп саналбаган түрдө уюшулган ишкана, мисалы, эгер добуш укуктары жалаң гана

административдик милдеттерге байланыштуу болсо, а маанилүү ишмердүүлүктү жетектөө келишимдик макулдашуулардын негизинде жүргүзүлөт.

- B22. Түзүмдөштүрүлгөн ишканалар көп учурда төмөнкүдөй өзгөчөлүктөрдүн же белгилердин бардыгына же айрымдарына ээ болот:
- (a) чектелген ишмердүүлүккө.
  - (b) атайын жана так аныкталган максатка, мисалы, салык салуу өнүтүнөн алганда натыйжалуу ижараны жүзөгө ашыруу, илимий-изилдөө ишин жүргүзүү, капиталдын булагынын болушун же ишкананын каржыланышын же түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдери менен байланышкан тобокелдиктерди жана сыйакыларды инвесторлорго өткөрүп берүү менен инвесторлорго инвестициялык мүмкүнчүлүктөрдүн берилишин камсыз кылуу.
  - (c) түзүмдөштүрүлгөн ишканага өзүнүн ишмердүүлүгүн субординациясыз финансылык колдоо көрсөтүүнү каржылоого мүмкүндүк бербеген капиталдын жетишсиздигине.
  - (d) кредиттик же башка тобокелдиктердин (транштар) концентрациясын түзгөн, инвесторлор менен келишим боюнча бир нече жолу байланышкан инструменттер формасында каржылоо.
- B23. Түзүмдөштүрүлгөн ишкана катары каралып жаткан ишканалардын мисалдары, башка нерселердин катарында төмөнкүлөрдү камтыйт:
- (a) секьюритизациялоо боюнча ишканаларды.
  - (b) активдер менен камсыз кылынган каржылоону.
  - (c) айрым инвестициялык фонддорду.
- B24. Добуш укуктарынын жардамы менен контролдонгон ишкана түзүмдөштүрүлгөн ишкана болуп саналбайт, мисалы, ал кайра түзүмдөштүрүлгөндөн кийин каржылоону үчүнчү жактардан алган себебинен гана.
- Консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларга катышуу менен байланышкан тобокелдиктердин мүнөзү (29 – 31-пункттар)**
- B25. 29 – 31-пункттарга ылайык талап кылынган маалыматтан тышкары, ишкана 24(b)-пунктуна ылайык маалыматты ачып көрсөтүү максатына жетишүү үчүн керек болгон кошумча маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш.
- B26. Төмөндө, эгер ал консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага катышуу үлүшүнө ээ болгон учурда ишкана дуушар болгон тобокелдиктерди баалоо үчүн жөндүү болушу мүмкүн болгон жагдайларга жараша, кошумча маалыматтын мисалдары келтирилген:
- (a) ишканадан консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканага финансылык колдоо көрсөтүүнү талап кыла турган макулдашуунун шарттары (мисалы, ликвиддүүлүк жөнүндө макулдашуулар же түзүмдөштүрүлгөн ишкананын активдерин сатып алуу же финансылык колдоо көрсөтүү милдеттенмелери менен байланышкан кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнүн рейтингине таасирин тийгизүүчү факторлор), төмөнкүлөрдү кошо алганда:
    - (i) отчет берүүчү ишканада зыяндын келип чыгуу тобокелдигине алып келиши мүмкүн окуялардын же жагдайлардын сыпаттамасын.
    - (ii) милдеттенмени чектей турган кандайдыр шарттар болорун.
    - (iii) финансылык колдоо көрсөтүшкөн кандайдыр башка тараптар барбы, эгер болсо, анда отчет берүүчү ишкананын милдеттенмеси башка

мындай тараптардын милдеттенмелери менен кантип байланыштуу болорун.

- (b) анын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда катышуусуна байланыштуу отчеттук мезгил ичиндеги ишкананын тарткан зыяндары.
- (c) анын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда катышуусуна байланыштуу отчеттук мезгил ичинде ишкана тарабынан алынган кирешенин түрлөрү.
- (d) ишкана алар башка тараптар тарабынан жоюлганга чейин консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишкананын зыяндарын жоюуга милдеттүүбү, ишкана үчүн мындай зыяндардын максималдуу чеги (эгер колдонулса) жана ранжирлөө жана ишкананын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканадагы катышуу үлүшүнө караганда катышуу үлүшү кыйла төмөн катары ранжирленген тараптар тарткан потенциалдуу зыяндардын суммалары.
- (e) ликвиддүүлүк, үчүнчү жактардын алдындагы кепилдиктер же башка милдеттенмелер жөнүндө кандай болбосун макулдашуулар тууралуу маалымат, алар ишкананын консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишканаларда катышуусу менен байланышкан адилет наркка же тобокелдикке таасир этиши мүмкүн.
- (f) түзүмдөштүрүлгөн ишкананын отчеттук мезгил ичинде өзүнүн ишмердүүлүгүн каржылоодогу башынан өткөргөн кандай болбосун кыйынчылыктар.
- (g) консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишкананын каржыланышына карата, каржылоонун формалары (мисалы, коммерциялык кагаздар же орто мөөнөттүү ноталар) жана алардын орточо алынган мезгили. Мындай маалымат консолидацияланбаган түзүмдөштүрүлгөн ишкананын мөөнөттөрү боюнча активдеринин талдоосун жана аны каржылоону камтышы мүмкүн, эгер түзүмдөштүрүлгөн ишкананын кыйла кыска мөөнөттүү каржылоо каражаттарынын эсебинен каржылануучу чоң мөөнөттөгү активдери бар болсо.

С тиркемеси

Күчүнө кирүү күнү жана эсепке алуунун жаңы тартибине өтүү

Бул тиркеме ушул стандарттын ажырагыс бөлүгү болуп саналат жана өзүнүн күчү боюнча ушул стандарттын башка бөлүктөрүнө теңдеши.

Күчүнө кирүү күнү жана эсепке алуунун жаңы тартибине өтүү

- C1. Ишкана ушул стандартты 2013-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдерге карата колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет.
- C1A. 2012-жылдын июнунда чыгарылган «*Бириктирилген финансылык отчеттуулук, биргелешкен ишкердик жана башка ишканаларга катышуу жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүү: Өткөөл жоболор боюнча колдонмо*» (ФОЭС (IFRS) 10го, ФОЭС (IFRS) 11ге жана ФОЭС (IFRS) 12ге түзөтүүлөр) документи C2A – C2B-пункттарын кошту. Ишкана бул түзөтүүлөрдү 2013-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдер үчүн колдонууга тийиш. Эгер ишкана ФОЭС (IFRS) 12ни алда канча эрте мезгил үчүн колдоно турган болсо, ал бул түзөтүүлөрдү ушундай алда канча эрте мезгил үчүн колдонууга тийиш.
- C1B. 2012-жылдын октябрында чыгарылган «*Инвестициялык ишканалар*» (ФОЭС (IFRS) 10го, ФОЭС (IFRS) 12ге жана ФОЭС (IAS) 27ге түзөтүүлөр) документи А тиркемесинин 2-пунктуна өзгөртүүлөрдү киргизди жана 9A - 9B, 19A - 19G, 21A жана 25A-пункттарын кошту. Ишкана бул түзөтүүлөрдү 2014-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдер үчүн колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана бул түзөтүүлөрдү мөөнөтүнөн мурда колдоно турган болсо, ал «*Инвестициялык ишканалар*» документинде камтылган бардык түзөтүүлөрдү бир убакта колдонууга тийиш.
- C1C. 2014-жылдын декабрында чыгарылган «*Инвестициялык ишканалар: консолидациялоо тууралуу талаптан өзгөчө учурду колдонуу*» (ФОЭС (IFRS) 10го, ФОЭС (IFRS) 12ге жана ФОЭС (IAS) 28ге түзөтүүлөр) документи 6-пунктка өзгөртүүлөрдү киргизди. Ишкана бул өзгөртүүнү 2016-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдер үчүн колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга жол берилет. Эгер ишкана бул түзөтүүнү алда канча эрте мезгил үчүн колдоно турган болсо, ал бул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- C1D. 2016-жылдын декабрында чыгарылган «*ФОЭСтерди жыл сайын жакшыртуу, 2014-2016-жж. аралыгы*» документине 5A-пунктун кошуп жана B17-пунктуна түзөтүүлөрдү киргизишти. Ишкана 2017-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдер үчүн «*Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар*» ФОЭС (IAS) 8ге ылайык бул түзөтүүлөрдү ретроспективдүү колдонууга тийиш.
- C2. Ишканага 2013-жылдын 1-январынан же бул күндөн кийин баштала турган жылдык мезгилдер келгенге чейин ушул стандарт тарабынан талап кылынган маалыматты мөөнөтүнөн мурда берүү сунушталат. Ушул стандарт талап кылган кайсы бир маалыматты ачып көрсөтүү ишкананы ушул стандарттын бардык талаптарын мөөнөтүнөн мурда сактоого же ФОЭС (IFRS) 10ду, ФОЭС (IFRS) 11ди, ФОЭС (IAS) 27ни (2011-жылдагы түзөтүүлөрдү эске алуу менен) жана ФОЭС (IAS) 28ди (2011-жылдагы түзөтүүлөрдү эске алуу менен) колдонууга милдеттендирбейт.
- C2A. Маалыматты ачып көрсөтүүгө карата ушул стандарттын талаптары ага карата ФОЭС (IFRS) 12 колдонулуучу, түздөн-түз биринчи жылдык мезгилден мурдагы жылдык мезгилге караганда эрте башталуучу көрсөтүлгөн мезгилдерге карата колдонулбайт.

- C2B. 24 – 31-пункттарда камтылган маалыматтарды ачып көрсөтүүгө карата талаптар жана ушул стандарттын B21 – B26-пункттарындагы тиешелүү көрсөтмөлөр аларга карата ФОЭС (IFRS) 12 колдонулуучу биринчи жылдык мезгилге караганда эрте башталган көрсөтүлгөн мезгилдерге карата колдонулбайт.

ФОЭС (IFRS) 9га шилтемелер

- C3. Эгер ишкана ушул стандартты колдонсо, бирок ФОЭС (IFRS) 9ду али колдоно элек болсо, ФОЭС (IFRS) 9га карата кандай шилтеме болбосун "*Финансылык инструменттер: таануу жана баалоо*" ФОЭС (IAS) 39га карата шилтеме катары чечмеленүүгө тийиш.